

**ԺԲ.00.04 – ԴԱՏԱՐԱՆԱԿԱԶՍՈՒԹՅՈՒՆ, ԶԱՂԱԶԱՑԻԱԿԱՆ
ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆ, ԶՐԵԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆ,
ԿՐԻՄԻՆԱԼԻՍՏԻԿԱ, ԴԱՏԱԿԱՆ ՓՈՐՁԱԶԵՆՆՈՒԹՅՈՒՆ,
ՓԱՍՏԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ, ՕՊԵՐԱՏԻՎ-ՅԵՏԱԽՈՒԶԱԿԱՆ
ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ**

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՄԱԿԱՐԳԸ**

Դատական իշխանությունը իշխանությունների տարանջատման սահմանադրական համակարգում: Դատական իշխանության հասկացությունը և հատկանիշները: Արդարադատության հասկացությունը և բնորոշ գծերը: Դատական իշխանության, արդարադատության և դատավարության հարաբերակցությունը: Արդարադատության սկզբունքների հասկացությունը և համակարգը: Բոլորի հավասարությունը օրենքի և դատարանի առջև: Գործերի դատական քննության հրապարակայնությունը: Դատական պաշտպանության իրավունքը: Իրավաբանական օգնության իրավունքի ապահովումը: Դատական համակարգի ձևավորման սկզբունքները: ՀՀ դատական համակարգի հասկացությունը և հատկանիշները: Ընդհանուր իրավասության դատարաններ: Մասնագիտացված դատարաններ: Վերաքննիչ դատարաններ: ՀՀ վճռաբեկ դատարանը: Բարձրագույն դատական խորհրդի կազմավորման կարգը, կազմը և լիազորությունները: Դատական իշխանության ինքնակառավարման մարմինները: Դատավորի կարգավիճակի ընդհանուր բնութագիրը: Դատական կորպուսի ձևավորումը: Դատավորի անկախության երաշխիքները: Դատավորի անփոփոխելիությունը և անձեռնմխելիությունը որպես դատավորի անկախության երաշխիքներ: Դատավորին կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու հիմքերը և կարգը: Դատավորի լիազորությունների դադարեցման հիմքերը, կարգը և պաշտոնավարման դադարումը: ՀՀ Սահմանադրական դատարանի տեղը դատական համակարգում: ՀՀ Սահմանադրական դատարանի կազմակերպման և գործունեության սկզբունքները: ՀՀ Սահմանադրական դատարանի կազմը, նրա անդամների կարգավիճակը և գործունեության կազմակերպումը: ՀՀ Սահման-

նադրական դատարանի լիազորությունները: Դիմումի քննության կարգը Սահմանադրական դատարանում:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Նորմատիվ ակտեր

1. ՀՀ Սահմանադրություն, 2015թ. փոփոխություններով,
2. ՀՀ դատական օրենսգիրք, 2007թ.
3. ՀՀ Օրենքը Սահմանադրական դատարանի մասին, 2006 թ.
4. ՀՀ Օրենքը Դատախազության մասին, 2007 թ.
5. ՀՀ Օրենքը Փաստաբանության մասին, 2004 թ.
6. ՀՀ Օրենքը Դատական ակտերի հարկադիր կատարման մասին, 1998թ.
7. ՀՀ Օրենքը Դատական ակտերի հարկադիր կատարումն ապահովող ծառայության մասին, 2004թ.
8. ՀՀ Օրենքը Ոստիկանության մասին, 2001թ.
9. ՀՀ Օրենքը Ոստիկանությունում ծառայության մասին, 2002թ.
10. ՀՀ Օրենքը Ազգային անվտանգության մարմինների մասին, 2001թ.
11. ՀՀ Օրենքը Ազգային անվտանգության մարմիններում ծառայության մասին, 2003թ.
12. ՀՀ Օրենքը Նոտարիատի մասին, 2001թ.
13. ՀՀ Զրեական դատավարության օրենսգիրք, 1998 թ.
14. ՀՀ Զառայության դատավարության օրենսգիրք, 1998թ.
15. «Դատական մարմինների անկախության հիմնարար սկզբունքները», 1985թ.
16. «Դատական մարմինների անկախության հիմնարար սկզբունքների արդյունավետ իրականացման ընթացակարգերը», 1985թ.
17. «Դատավորների կարգավիճակի մասին Եվրոպական խարտիան», 1998թ.:

Մասնագիտական գրականություն

1. Հայաստանի Հանրապետության դատարանակազմությունը և իրավապահական մարմինները, Երևան, 2014թ.
2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության մեկնաբանություններ, «Իրավունք», հրատ. Երևան, 2010թ.
3. Գ. Ղազիսյան, Ռ. Մելիքյան Օրենքի հիման վրա ստեղծված անկախ և անկողմնակալ դատարան. Ստրասբուրգի դատարանի նախադեպային պրակտիկան և ՀՀ իրավական համակարգը, «Պետություն և իրավունք», Երևան, 2008թ., 12, 340, էջ 3-18:
4. Գ.Ղազիսյան, Ա. Վաղարշյան Դատական շինարարությունը Հայաստանի երեք Հանրապետություններում և դատական համակարգի

վերականգնման հայեցակարգի մեթոդաբանությունը, «Իրավագիտության հարցեր», Երևան, 2008թ. թիվ 3-4:

5. Գ.Ս. Ղազինյան, Զրեական դատավարության պատմական և արդի հիմնախնդիրները Հայաստանում, Երևան, 2001:
6. Դատավորի սեղանի գիրք /Գործնական ձեռնարկ/, Երևան, 2002:
7. Մ.Գ. Խաչատրյան, Դ.Մ. Խաչատրյան, Դատավորի կարգավիճակը Հայաստանի Հանրապետությունում, Երևան, 2002:
8. Рыжаков А.П. Правоохранительные органы. Учебник для вузов. М., 2015.
9. Правоохранительные органы: учебник / К.Ф. Гуценко. М. КНОРУС, 2016.
10. Судебная власть Под ред. Петрухина И. Л. , М., 2003.

ՔԱՂԱՔԱԾԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Քաղաքացիների և կազմակերպությունների սուբյեկտիվ իրավունքների պաշտպանության ձևերի ընդհանուր բնութագիրը: Դատական պաշտպանության իրավունքը և արդարադատության մատչելիության հիմնախնդիրը քաղաքացիական դատավարությունում: Քաղաքացիական դատավարության հասկացությունը և խնդիրները: Քաղաքացիական դատավարության փուլերի ընդհանուր բնութագիրը: Քաղաքացիական դատավարության տեսակների (վարույթների) ընդհանուր բնութագիրը: Քաղաքացիական դատավարության աղբյուրները:

Քաղաքացիական դատավարության իրավունքի սկզբունքների հասկացությունը, նշանակությունը և դասակարգումը: Կողմերի միցակցության և իրավահավասարության սկզբունքները քաղաքացիական դատավարությունում: Տնօրինչականության (դիսպոզիտիվության) սկզբունքը քաղաքացիական դատավարությունում: Անմիջականության սկզբունքը քաղաքացիական դատավարությունում:

Քաղաքացիական դատավարական իրավահարաբերությունների հասկացությունը, առանձնահատկությունները և ծագման նախադրյալները: Կողմերի հասկացությունը և հատկանիշները: Ոչ պատշաճ կողմի փոխարինումը: Դատավարական իրավունակություն և գործունակություն: Կողմերի դատավարական իրավունքներն ու պարտականությունները: Դատակցություն: Դրա տեսակները: Դատավարական իրավահաջորդություն: Եր-

րորդ անձինք քաղաքացիական դատավարությունում: Այլ անձանց իրավունքների, ազատությունների և օրինական շահերի պաշտպանությամբ հանդես գալու իրավասությունն ունեցող անձանց մասնակցությունը քաղաքացիական դատավարությանը: Քաղաքացիական դատավարությանը դատախազի մասնակցության հիմքերը և իրավական վիճակը: Դատական ներկայացուցչության հասկացությունը և տեսակները: Դատական ներկայացուցչի լիազորությունները, դրանց ձևակերպումը:

Քաղաքացիական գործերի ենթակայության հասկացությունը, տեսակները: Ենթակայության կանոնները խախտելու հետևանքները: Քաղաքացիական գործերի ընդդատությունը հասկացությունը, տեսակները: Ընդդատության կանոնները խախտելու հետևանքները:

Դատավարական ժամկետների հասկացությունը և տեսակները, ժամկետները հաշվելը: Դատավարական ժամկետների երկարաձգումը և վերականգնումը: Դատական ծախսերի հասկացությունը, տեսակները: Դատական ծախսերի բաշխումը կողմերի միջև և դրանց հատուցումը:

Հայցի հասկացությունը, տարրերը և տեսակները: Հայցի իրավունք: Պատասխանողի շահերի պաշտպանության դատավարական միջոցների ընդհանուր բնութագիրը: Հայցային վարույթում տնօրինչական գործողություններ կատարելու դատավարական կարգը: Հայցի ապահովում:

Դատական ապացույցների հասկացությունը և դասակարգումը: Ապացույցների վերաբերելիությունը և թույլատրելիությունը: Ապացուցման առարկան: Ապացուցելու և ապացույցներ ներկայացնելու պարտականությունը: Ապացույցների հետազոտումը և գնահատումը: Գրավոր ապացույցներ և իրեղեն ապացույցները քաղաքացիական դատավարությունում: Փորձաքննությունը և փորձագետի եզրակացությունը քաղաքացիական դատավարությունում: Վկաների և կողմերի ցուցմունքները քաղաքացիական դատավարությունում: Ապացույցների ապահովումը քաղաքացիական դատավարությունում: Դատական հանձնարարությունները քաղաքացիական դատավարությունում:

Հայց հարուցելու կարգը և այն չպահպանելու հետևանքները: Հայցադիմումի ընդունումը: Հայցադիմումի ընդունումը մերժելու հիմքերը: Քաղաքացիական գործը դատաքննության նախապատրաստելու նշանակու-

թյունը և խնդիրները: Գործը դատաքննության նախապատրաստելու դատավարական գործողությունների ծավալը և բովանդակությունը: Դատական քննության փուլի հասկացությունը և նշանակությունը: Գործի քննության կարգն առաջին աստյանի դատարանում: Գործի քննության հետաձգումը: Գործի վարույթի կասեցումը: Գործի վարույթն ավարտելն առանց վեճն ըստ եռության լուծելու: Դատական ակտերի հասկացությունը և տեսակները: Վճռի եռությունն ու նշանակությունը: Վճռին ներկայացվող պահանջները: Վճռի օրինական ուժը: Պարզեցված վարույթները քաղաքացիական դատավարությունում: Հաշտարարության ինստիտուտը քաղաքացիական դատավարությունում:

Հատուկ վարույթի հասկացությունը և առանձնահատկությունները: Իրավաբանական նշանակություն ունեցող փաստերի դատական հաստատումը: Քաղաքացու որոշակի իրավական վիճակ հաստատելու վերաբերյալ հատուկ վարույթները:

Վերաքննության վարույթի հասկացությունը, սկզբունքները և տեսակները: Վերաքննիչ բողոքարկման իրավունքը և դրա իրականացման կարգը: Գործի քննությունը վերաքննիչ դատարանում: Վերաքննության սահմանները և վերաքննիչ դատարանի լիազորությունները:

Վճռաբեկ վարույթի հասկացությունը և խնդիրները: Վճռաբեկ բողոք բերելու իրավունքը և վճռաբեկ վարույթի հարուցումը: Վճռաբեկ դատարանում գործերի քննության դատավարական կարգը: Գործի քննության սահմանները վճռաբեկ դատարանում: Վճռաբեկ դատարանի լիազորությունները: Վճռաբեկ դատարանի որոշումները և դրանց իրավական բնույթը: Դատական ակտերը վերաքննության և վճռաբեկության կարգով բեկանելու հիմքերը: Դատական ակտերի վերանայումը նոր կամ նոր երևան եկած հանգամանքներով:

Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի վճիռների և որոշումների նշանակությունը Հայաստանի Հանրապետության ազգային դատարանների համար: Օտարերկրյա տարրի մասնակցությամբ գործերի ընդդատությունը: Օտարերկրյա անձանց քաղաքացիական դատավարական իրավունքները և պարտականությունները: Քաղաքացիական դատավա-

րության ոլորտում միջազգային համագործակցության ձևերի ընդհանուր բնութագիրը:

Սուբյեկտիվ իրավունքների պաշտպանության արբիտրաժային ձևի հասկացությունն ու հիմնական հատկանիշները: Արբիտրաժային համաձայնության հասկացությունը և տեսակները: Արբիտրաժային քննության սկզբունքների հասկացությունը և դրանց դասակարգումը: Արբիտրաժային ակտերի հասկացությունը և տեսակները (արբիտրաժի միջանկյալ և վերջնական ակտերը):

Կատարողական վարույթի հասկացությունը և էությունը: Կատարման հիմքեր և կատարողական փաստաթղթեր: Կատարման վաղեմություն: Կատարողական վարույթի ընդհանուր կանոնները: Բռնազանձումը պարտականի գույքի վրա տարածելը: Պարտական-կազմակերպության գույքի վրա բռնազանձում տարածելու առանձնահատկությունները: Պարտականի աշխատավարձի և այլ եկամուտների վրա բռնազանձում տարածելը: Բռնազանձված գումարները պահանջատերերի միջև բաշխելը: Ոչ գույքային բնույթի վեճերով կատարողական վարույթը:

ՊԱՐՏԱԴԻՐ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Դալլաքյան Վ.Կ., Պարտականի գույքի վրա բռնազանձում տարածելը՝ որպես դատական ակտերի հարկադիր կատարման միջոց, Եր., «Հայրապետ» հրատ., 2015:
2. Եսայան Վ.Գ., Տնօրինչականության սկզբունքը և տնօրինչական գործողությունները քաղաքացիական դատավարությունում, Եր., ԵՊՀ հրատ., 2015:
3. Թադևոսյան Պ.Դ., Օտարերկրյա դատարանների քաղաքացիական գործերով կայացրած դատական ակտերի ճանաչումը և կատարումը ՀՀ-ում, Եր., ԵՊՀ հրատ., 2014:
4. Հովհաննիսյան Վ.Վ., Վերաքննության կարգով դատական ակտերի վերանայման հիմնախնդիրները քաղաքացիական դատավարությունում, ԵՊՀ հրատ., 2013:
5. Հովհաննիսյան Վ.Վ., Առևտրային արբիտրաժը Հայաստանի Հանրապետությունում, Եր., ԵՊՀ հրատ., 2011:
6. Դարսյան Ա.Ռ., Գործը դատաքննության նախապատրաստելը որպես քաղաքացիական դատավարության փուլ, Ե., «Հայրապետ», 2015:
7. Մարկոսյան Տ.Ա., Նոր երևան եկած հանգամանքներով դատական ակտերի վերանայման վարույթը ՀՀ-ում, Եր., ԵՊՀ հրատ., 2013.:

8. Մեդրյան Ս.Գ., Զաղաքացիական գործերով առաջին ատյանի դատարանի դատական ակտերը, Եր., ԵՊՀ հրատ., 2010:
9. Մեդրյան Ս.Գ., «Ապացուցումը Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական դատավարությունում, Եր., ԵՊՀ հրատ., 2012:
10. Պետրոսյան Ռ.Գ., Հայաստանի քաղաքացիական դատավարություն, 4-րդ հրատ.՝ լրացումներով և ուղղումներով, Եր., 2012:
11. Պետրոսյան Ռ.Գ., Դատարանը և քաղաքացիական դատավարությունը Արևելյան Հայաստանում XIX-XX դարերում (պատմաիրավական հետազոտություն և օրենսդրության իրավահամեմատական վերլուծություն), Եր., ԵՊՀ հրատ., 2001:
12. Պողոսյան Ա.Ռ., Ներկայացուցչությունը քաղաքացիական դատավարությունում, Եր., ԵՊՀ հրատ., 2003:

Լրացուցիչ գրականություն

1. Баулин О.В., Время доказывания при разбирательстве гражданских дел. М., «Городец», 2004.
2. Боннер А.Т. Традиционные и нетрадиционные средства доказывания в гражданском и арбитражном процессе. М.: Проспект, 2013.
3. Борисова Е.А., Апелляция в гражданском (арбитражном) процессе. М., «Городец», 2008.
4. Брунцева Е.Б., Международный коммерческий арбитраж. СПб, 2001.
5. Валеев Д.Х., Исполнительное производство. М., 2008.
6. Гурвич М.А., Учение об иске. М., 1981.
7. Добровольский А. А., Исковая форма защиты права. М., 1965.
8. Жилин Г.А., Цели гражданского судопроизводства и их реализация в суде первой инстанции. М., «Городец», 2000.
9. Основные принципы гражданского процесса. Под ред. М.К. Треушникова. Изд-во Моск. ун-та, 1991.
10. Проблемы защиты государственных интересов в гражданском судопроизводстве. Под ред. Р.Е. Гукасяна. Томск, Том. ун-та, 1989.
11. Сахнова Т.В., Курс гражданского процесса: теоретические начала и основные институты. М., «Волтерс Клувер», 2008.

ՔՐԵԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Քրեական դատավարության Էությունը և նշանակությունը: Քրեական դատավարությունում հանրային և մասնավոր շահերի փոխհարաբերակցության հիմնահարցերը: Քրեական դատավարության գործառույթները և

դրանց դասակարգումը: Գործառույթների տարանջատումը որպես հիմք դատավարության մրցակցային բնույթի և գործով ճշմարտության հաստատման: Զրեադատավարական ձևը, դրա արժեքայնությունը, դատավարական ձևի միասնակության և տարբերակման հիմնահարցերը: Զրեական դատավարության մասնակիցների իրավական վիճակը և նրանց իրավունքների ապահովման երաշխիքները: Զրեական դատավարությունում անձի իրավունքների և ազատությունների սահմանափակման հիմքերը և սահմանները: Զրեական դատավարության սկզբունքները որպես անձի իրավունքների և օրինական շահերի պաշտպանության ապահովման երաշխիքներ:

Զրեական հետապնդում. հասկացությունը, սուբյեկտները և նրանց լիազորությունները: Մրցակացության սկզբունքը և կողմերի իրավական վիճակը դատական քննության փուլում: Կասկածյալի, մեղադրյալի պաշտպանության իրավունքը և դրա ապահովումը: Կրկին անգամ դատվելու անթույլատրելիությունը: Անմեղության կանխավարկածի տեղը և դերը քրեական դատավարության սկզբունքների համակարգում: Զրեական գործի արդարացի քննության սկզբունքի էությունը և նշանակությունը քրեական դատավարությունում: Ձերբակալման ինստիտուտը քրեադատավարական հարկադրանքի միջոցների համակարգում: Խափանման միջոցները դատավարական հարկադրանքի միջոցների համակարգում, դրանց տեսակները և կիրառման պայմանները: Կալանավորման տեղը և դերը քրեական դատավարության խափանման միջոցների համակարգում:

Դատարանը որպես արդարադատություն իրականացնող մարմին: Նրա լիազորությունների ընդհանուր բնութագիրը: Դատախազի իրավական վիճակը քրեական դատավարությունում: Հետաքննության մարմնի իրավական վիճակը քրեական դատավարությունում: Քննիչի իրավական վիճակը քրեական դատավարությունում: Բացարկ և ինքնաբացարկ: Դրանց լուծման դատավարական կարգը:

Կասկածյալի իրավական վիճակը քրեական դատավարությունում: Մեղադրյալի իրավունքների և օրինական շահերի ապահովումը քրեական

դատավարությունում: Պաշտպանի իրավական վիճակը քրեական դատավարությունում:

Տուժողի իրավունքների և օրինական շահերի ապահովումը քրեական դատավարությունում: Դատավարության մասնակիցների բողոքների և միջնորդությունների քննարկումը և լուծումը: Դատավարությանը մասնակցող այլ անձանց իրավական վիճակը քրեական դատավարությունում:

Ապացույցների և ապացուցման պրոցեսի հասկացությունը և դրանց բնութագրական հատկանիշները: Ապացույցների թույլատրելիությունը և վերաբերելիությունը քրեական դատավարությունում: Ապացուցման առարկան և սահմանները քրեական դատավարությունում: Ապացույցների տեսակների ընդհանուր բնութագիրը: Ապացուցման սուբյեկտները: Ապացուցման պարտականություն:

Քաղաքացիական հայցի հասկացությունը և նշանակությունը: Քրեական գործի հարուցման փուլի տեղը և դերը քրեական դատավարության փուլերի համակարգում: Նախնական քննության հասկացությունը, ձևերը և կատարման ընդհանուր պայմանները: Նախաքննության ընթացքում քրեական դատավարության սկզբունքների կիրառման առանձնահատկությունները և դրանց ապահովման երաշխիքները: Անձին որպես մեղադրյալը ներգրավելը և մեղադրանքի առաջադրումը:

Քննչական գործողությունների հասկացությունը և համակարգը: Անձի իրավունքների ապահովման երաշխիքները քննչական գործողություններ կատարելիս: Քննչական գործողությունների կատարման ընդհանուր կանոնները: Հարցաքննության տեղը և դերը քննչական գործողությունների համակարգում: Փորձաքննության հասկացությունը, տեսակները, նշանակման և կատարման դատավարական կարգը: Խուզարկության, առգրավման տեսակները, կատարելու հիմքերը և դատավարական կարգը: Ճանաչման ներկայացնելու հասկացությունը, տեսակները և դատավարական կարգը: Չնման տեղը և դերը քննչական գործողությունների համակարգում:

Քրեական գործի կասեցման հասկացությունը, հիմքերը և դատավարական կարգը: Քրեական գործի կարճումը կամ քրեական հետապնդման

դադարեցումը որպես նախնական քննության ավարտման ինքնուրույն տեսակ:

Մինչդատական վարույթի նկատմամբ դատական վերահսկողության հասկացությունը, նշանակությունը և դատավարական կարգը: Դատախազական հսկողությունը հետաքննության և նախաքննության օրինականության նկատմամբ: Դատախազական հսկողության և դատական վերահսկողության փոխհարաբերակցությունը քրեական դատավարությունում: Մեղադրական եզրակացությամբ նախաքննության ավարտման դատավարական կարգը: Մեղադրական եզրակացության կառուցվածքը և բովանդակությունը:

Ընդդատություն. հասկացությունը և տեսակները: Դատական քննության նախապատրաստման հասկացությունը և նշանակությունը: Գործը դատական քննության նախապատրաստելիս ընդունվող որոշումների ընդհանուր բնութագիրը:

Դատական քննությունը քրեական դատավարության փուլերի համակարգում: Դատական քննության մրցակցային բնույթը և դատարանի կարգավիճակը: Դատական քննության նախապատրաստման մասի եռությունը և նշանակությունը: Դատաքննության ընդհանուր բնութագիրը և դատավարական կարգը: Դատական վիճաբանությունների հասկացությունը և մասնակիցները: Ամբաստանյալի վերջին խոսքը: Դատական քննության արագացված կարգի եռությունը և նշանակությունը: Դատավճռի հասկացությունը, դերն ու նշանակությունը: Դատավճռի տեսակները, կառուցվածքը և բովանդակությունը:

Վերաքննության հասկացությունը, խնդիրները և նշանակությունը: Վերաքննության ինստիտուտի զարգացման հիմնահարցերը: Վերաքննիչ դատարանում գործի քննության սահմանները: Վերաքննիչ բողոքարկման կարգը և առարկան: Վերաքննիչ դատարանում գործի քննության կարգը: Վճռաբեկության տեղը և դերը քրեական դատավարության փուլերի համակարգում: Վճռաբեկության կարգով դատական որոշումները բողոքարկելու իրավունք ունեցող սուբյեկտները, բողոքարկման հիմքերը և կարգը: Վճռաբեկ դատարանում գործերի քննության կարգը և կայացվող որոշումները: Վճռաբեկ դատարանի իրավասության շրջանակը: Նոր և

նոր ի հայտ եկած հանգամանքների հետևանքով գործի նորոգումը, հիմքերը, ժամկետները և կարգը:

Անմեղսունակ անձանց նկատմամբ բժշկական բնույթի հարկադրական միջոցներ կիրառելու վարույթի հասկացությունը, նշանակությունը և դատավարական կարգը: Անչափահասների գործերով վարույթի առանձնահատկությունները: Զրեական գործերով իրավական օգնություն ցույց տալու եղությունը և նշանակությունը: Հանձնումը:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Նորմատիվ ակտեր

1. ՀՀ Սահմանադրություն, Երևան 2015թ.:
2. ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգիրք, Երևան, 2016թ.:
3. ՀՀ դատական օրենսգիրք, Երևան, 2007թ.:
4. ՀՀ օրենք «Փաստաբանության մասին», Երևան, 2004թ.:
5. ՀՀ օրենք «Դատախազության մասին», Երևան, 2007թ.:
6. Մարդու իրավունքների մասին համընդհանուր հռչակագիրը, 1948թ.:
7. Քաղաքացիական և քաղաքական իրավունքների մասին դաշնագիրը, 1966թ.:
8. Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին եվրոպական կոնվենցիան, 1950թ.:
9. Դատական մարմինների անկախության հիմնարար սկզբունքները, 1985թ.:

Մասնագիտական գրականություն

1. Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարություն (Ընդհանուր մաս), Դասագիրք բուհերի համար, 5-րդ հրատարակություն, փոփոխություններով և լրացումներով, Երևան, 2006:
2. Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարություն (Հատուկ մաս), Դասագիրք բուհերի համար, փոփոխություններով և լրացումներով, Երևան, 2014:
3. Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքի նախագծի հիմնախնդիրներին նվիրված գիտական հոդվածների ժողովածու, <<ՀՀ իրավաբանների միություն>>, Երևան, 2014:
4. Ղազիսյան Գ.Ս., Զրեական դատավարության պատմական և արդի հիմնախնդիրները Հայաստանում, Երևան, 2001:
5. Դիլբանդյան Ս.Ա., «Տուժողի իրավունքների և օրինական շահերի ապահովումը քրեական դատավարությունում», Երևան, 1997:
6. Дилбандян С.А. Обеспечение прав и законных интересов личности в досудебном производстве уголовного процесса России и

- Республики Армения /сравнительно-правовой анализ/ М., Юрлитинформ, 2012:
7. Դիլբանդյան Ս.Ա. Անճի իրավունքների և օրինական շահերի պաշտպանության ապահովումը Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարության մինչդատական վարույթում: Ե., ԵՊՀ հրատ., 2011:
  8. Ղուկասյան Յ.Յ., Պաշտպանի դատավարական վիճակը նախնական քննության փուլում, Երևան, 2001:
  9. Ավետիսյան Դ.Զ. Կալանավորման հիմնահարցերը Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարությունում, Երևան համալս. հրատ.: -Եր.: 2006:
  10. Ավետիսյան Յ.Գ. Մինչդատական վարույթի նկատմամբ դատական վերահսկողության հիմնահարցերը. -- Եր.: ԵՊՀ հրատ., 2010:
  11. Մարաբյան Ս.Ռ. Զաղաքացիական հայցի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարությունում, Երևան, 2013թ.:
  12. Հանցավորության դեմ պայքարը և մարդու իրավունքների ու ազատությունների պաշտպանության հիմնախնդիրները: Երևանի համալս. հրատ.: Եր., 2004,
  13. Մելիքյան Ռ., Վերաքննությունը Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարությունում, Երևան, 2007:
  14. Հովսեփյան Ա., Շահինյան Վ., Ղամբարյան Ա., Մինչդատական վարույթի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարությունում, Երևան, 2009:
  15. Հայաստանի Հանրապետության վճռաբեկ դատարանի քրեական գործերով որոշումների ժողովածու, 2006-2008թթ., Հ. 1, Ե., 2009:
  16. Հայաստանի Հանրապետության վճռաբեկ դատարանի քրեական գործերով որոշումների ժողովածու, 2009-2010թ. Հ. 2, Երևան, 2010:
  17. Հայաստանի Հանրապետության վճռաբեկ դատարանի քրեական գործերով որոշումների ժողովածու, 2011թ. Հ. 3, Երևան, 2012:
  18. Հայաստանի Հանրապետության վճռաբեկ դատարանի քրեական գործերով որոշումների ժողովածու, 2012թ. Հ. 4, Երևան, 2013:
  19. Հայաստանի Հանրապետության վճռաբեկ դատարանի քրեական գործերով որոշումների ժողովածու, 2013թ. Հ. 5, Երևան, 2014:
  20. Հայաստանի Հանրապետության վճռաբեկ դատարանի քրեական գործերով որոշումների ժողովածու, 2014թ. Հ. 6, Երևան, 2015:
  21. Հայաստանի Հանրապետության վճռաբեկ դատարանի քրեական գործերով որոշումների ժողովածու, 2015թ. Հ. 7, Երևան, 2016:
  22. Курс уголовного процесса, /Под ред. Проф. Л.В. Головки, - М., 2016.
  23. Гуценко К.Ф., Уголовный процесс западных государств. М., 2001.
  24. Бишарян К.А., Подозреваемый и защита его прав в уголовном процессе Республики Армения. Ереван, 2007.

25. Гуценко К.Ф., Головки Л.В., Филомонов Б.А., Уголовный процесс западных государств. М., 2001.
26. Демидов И.Ф., Проблема прав человека российском уголовном процессе. М., 1995.
27. Лебедев В. М., Судебная защита свободы и личной неприкосновенности граждан на предварительном следствии. М., 2001.
28. Куцова Э.Ф., Гарантии прав личности в советском уголовном процессе. М., 1972.
29. Корнуков В.М., Конституционные основы положения личности в уголовном судопроизводстве. Саратов, 1987.
30. Лазарева В., Судебная власть и ее реализация в уголовном процессе. Самара, 1999.
31. Лукашевич В.З., Гарантии прав обвиняемого на защиту в советском уголовном процессе. Л., 1959.
32. Моршакова Т.Г., Теоретические основы эффективности правосудия. М., 1980.
33. Моршакова Т.Г., Петрухин И.Л., Оценка качества судебного разбирательства (по уголовным делам). М., 1987.
34. Мотовиловкер Я.О., Основные уголовно-процессуальные функции. Ярославль, 1976.
35. Петрухин И.Л., Судебные гарантии прав личности в уголовном процессе. М., 1992.
36. Петрухин И.Л., Частная жизнь, Правовые аспекты Гос. и право, 1999.
37. Смирнов А.В., Калиновский К.Б., Уголовный процесс: Учебник для вузов, 2-е изд., Питер, 2006.
38. Смирнов А.В., Модели уголовного процесса. СПб., 2000.
39. Строгович М.С., Курс советского уголовного процесса. Т.1, М., 1968.
40. Строгович М.С., Курс советского уголовного процесса. Т.2, М., 1970.
41. Строгович М.С., Процессуальные гарантии. Том 2. М., Наука, 1992.
42. Строгович М.С., Право обвиняемого на защиту и презумпция невиновности. М., 1984.
43. Стецовский Ю.И., Право обвиняемого на защиту. М., 1988.
44. Стецовский Ю.И., Ларин А.М. Конституционные принципы обеспечение обвиняемому прав на защиту М., 1988.
45. Судебная власть /под ред. И.Л. Петрухина, М., 2003.
46. Татоян А., Расследование дела в системе уголовно-процессуальных функций (сравнительно-правовой анализ). Ереван, 2007.

47. Трунов И.Л., Защита прав личности в уголовном процессе. М., 2005.
48. Уголовно-процессуальное право Российской Федерации: учеб,- 2-е изд. отв. ред. И.Л. Петрухин, М., 2009.
49. Уголовно-процессуальное право Российской Федерации, /под ред. П. А. Лупинской. М., 2007.
50. Уильям Бернам, Правовая система США, 3-й выпуск, 2007.
51. Химичева Г.П., Досудебное производство по уголовным делам: концепция совершенствования уголовно-процессуальной деятельности, М., 2003.
52. Шадрин В.С., Обеспечение прав личности при расследовании преступлений. Волгоград, 1999.
53. Шейфер С.А., Следственные действия. Система и процессуальная форма. М., 1981.
54. Фойницкий И.Я., Курс уголовного судопроизводства. СПб., 1996, Т.1.
55. Фойницкий И.Я., Курс уголовного судопроизводства.СПб., 1996, Т.2.

ԿՐԻՄԻՆԱԼԻՍՏԻԿԱ

Կրիմինալիստիկայի ժամանակակից գիտությունը և դրա զարգացման հեռանկարները ՀՀ-ում: Կրիմինալիստիկական դոկտրինան, դրա տեղը իրավաբանական ու այլ գիտությունների համակարգում: Կրիմինալիստիկայի համակարգն ու գիտագործնական հիմնախնդիրները: Կրիմինալիստիկայի մեթոդաբանությունը և մեթոդների տեսակները: Կրիմինալիստիկական մեթոդոլոգիայի ուսմունքը: Կրիմինալիստիկական տեխնիկայի հիմունքները: Կրիմինալիստիկական տեխնիկայի ժամանակակից հնարավորություններն ու դրա ճյուղերը: Կրիմինալիստիկական մոդելավորման տեսությունը: Կրիմինալիստիկական իդեոլոգիայի ժամանակակից ընկալումը: Հանցագործության մեխանիզմի ուսմունքը ժամանակակից կրիմինալիստիկայում: Հանցագործության մեխանիզմի մոդելավորման հիմքերն ու տեսակները: Կրիմինալիստիկական գիտատեխնիկական միջոցներն ու եղանակները:

Պոլիգրաֆի կիրառման հիմնախնդիրը հանցագործությունների քննության ընթացքում: Կրիմինալիստիկական իդենտիֆիկացման գիտական

հիմքերը: Խմբային պատկանելության, նույնացման որոշման և կրիմինալիստիկական դիագնոստիկայի հասկացությունը, նշանակությունը քննչական և դատական պրակտիկայում: Նույնացման հետազոտման մեթոդիկան ու դրա առանձնահատկությունները: Կրիմինալիստիկական լուսանկարչության գիտական հիմքերը և տեսակները: Կրիմինալիստիկական հետքաբանության (տրասյուլոգիայի) գիտական հիմքերն ու հետքաբանական օբյեկտների ժամանակակից դասակարգումը: Անտրոպոլոգիական հետքերի դասակարգումն ու դրանց առանձնահատկությունները: Տրասյուլոգիական հետքերի տեսակներն ու դրանց կրիմինալիստիկական նկարագրերը: Կրիմինալիստիկական միկրոլոգիայի տեսական հիմքերն ու հնարավորությունները: Կրիմինալիստիկական օդորոլոգիայի տեսական հիմքերն ու հնարավորությունները: Կրիմինալիստիկական ֆոնոսկոպիայի տեսական հիմքերն ու հնարավորությունները: Կրիմինալիստիկական հրազենագիտության տեսական հիմքերն ու խնդիրները: Կրիմինալիստիկական հրազենագիտության օբյեկտները և դրանց հետազոտման մեթոդիկան:

Փաստաթղթի հասկացության հիմնախնդիրը ժամանակակից կրիմինալիստիկայի գիտության մեջ Սպեկտրի անտեսանելի ճառագայթների օգտագործման հնարավորությունները փաստաթղթերի հետազոտման ժամանակ: Գրավոր խոսքի հատկանիշները և նրանց կրիմինալիստիկական բնութագիրը: Գրի կրիմինալիստիկական հետազոտման գիտական հիմքերը: Ձեռագրի իդենտիֆիկացման (նույնացման) հատկանիշները:

Կրիմինալիստիկական գրանցման խնդիրներն ու տեսակները: Կրիմինալիստիկական հաբիդոսկոպիայի գիտական հիմքերն ու տեսակները: Անձի արտաքին ֆունկցիոնալ հատկանիշները և դրանց նշանակությունը:

Կրիմինալիստիկական տակտիկայի գիտական ընդհանուր դրույթները: Զննության պլանավորման ու կազմակերպման հիմունքները: Կրիմինալիստիկական հիպոթեզն ու ճանաչողության պրոցեսի առանձնահատկությունները քննչական պրակտիկայում:

Աշխատանքի գիտական կազմակերպման տեսական դրույթների կիրառումն առանձին քննչական գործողություններ պլանավորելիս: Տակտիկական հնարքի կիրառման թույլատրելիության սահմաններն առանձին

քննչական գործողությունների կատարման ժամանակ: Քննչական և օպերատիվ-հետախուզական մարմինների փոխգործողության հիմնախնդիրները քրեական գործի քննության տարբեր փուլերում: Քննչական փոխգործողությունը հատուկ գիտելիքներ կիրառող սուբյեկտների հետ քրեական գործի քննության տարբեր փուլերում: Տեղազննության տակտիկայի հիմունքներն ու առանձնահատկությունները: Խուզարկության տակտիկայի հիմունքներն ու առանձնահատկությունները: Ճանաչման ներկայացնելու տակտիկայի հիմունքներն ու տեսակները: Քննչական փորձարարություն և տակտիկայի հիմունքներն ու տեսակները: Ցուցմունքի ձևավորման հոգեբանական պրոցեսի հիմնախնդիրը կրիմինալիստիկայում: Հարցաքննության տակտիկայի առանձնահատկություններն ըստ հարցաքննության տարբեր տեսակների:

Կրիմինալիստիկական մեթոդիկայի գիտական հիմքերը: Մասնավոր կրիմինալիստիկական մեթոդիկաների ձևավորման սկզբնաղբյուրները և դրանց դերը հանցագործությունների քննության ընթացքում:

Քննության փուլերի առանձնահատկությունները սպանության գործերով : Ակնհայտ սպանության քննության մեթոդիկան: Ոչ ակնհայտ սպանության (անձի անհետացման) քննության մեթոդիկան: Տեղազննության և օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումների առանձնահատկությունները սպանության գործերով: Պատվիրված սպանությունների քննության մեթոդիկան: Պատվիրված սպանությունների մեխանիզմի կրիմինալիստիկական առանձնահատկությունները: Գողության կրիմինալիստիկական բնութագիրն ու քննության մեթոդիկայի առանձնահատկությունները: Կողոպուտի կրիմինալիստիկական բնութագիրն ու քննության մեթոդիկայի առանձնահատկությունները: Ավազակության կրիմինալիստիկական բնութագիրն ու քննության մեթոդիկայի առանձնահատկությունները: Խարդախության կրիմինալիստիկական բնութագիրն ու քննության մեթոդիկայի առանձնահատկությունները: Խուզարկության և որոնողական գործողությունների կատարման առանձնահատկությունները հափշտակությունների գործերով: Դատական փորձաքննությունների հնարավորություններն ու առանձնահատկությունները հափշտակությունների գործերով: Կաշառքի

քննության կրիմինալիստիկական առանձնահատկությունները: Զննության մեթոդիկայի առանձնահատկությունները հրկիզումների և հակահրդեհային անվտանգության կանոնների հանցավոր խախտումների գործերով: Տրանսպորտի երթևեկության անվտանգության և շահագործման կանոնների հանցավոր խախտումների քրեաիրավական և կրիմինալիստիկական բնութագրերը: Զննության փուլերի առանձնահատկությունները տրանսպորտի երթևեկության անվտանգության և շահագործման կանոնների հանցավոր խախտումների գործերով: Հարկային հանցագործությունների կրիմինալիստիկական բնութագրերն ու դրանց քննության մեթոդիկայի առանձնահատկությունները: Զննության փուլերի առանձնահատկությունները հարկային հանցագործությունների քննության ժամանակ: Հատուկ գիտելիքների կիրառման հնարավորությունները հարկային հանցագործությունների քննության ժամանակ: Համակարգչային բնագավառի հանցագործությունների քննության մեթոդիկայի առանձնահատկությունները: Զննչական գործողությունների առանձնահատկությունները համակարգչային բնագավառի հանցագործությունների քննության ժամանակ: Կազմակերպված հանցագործությունների կրիմինալիստիկական բնութագիրն ու քննության մեթոդիկայի առանձնահատկությունները: Ահաբեկչության քրեաիրավական և կրիմինալիստիկական բնութագրերը: Չանգվածային անկարգությունների կրիմինալիստիկական բնութագիրն ու քննության մեթոդիկայի առանձնահատկությունները: Խուլիգանության կրիմինալիստիկական բնութագիրն ու քննության մեթոդիկայի առանձնահատկությունները: Անչափահասների հանցագործությունների քննության առանձնահատկությունները:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Օհանյան Լ. Պ., Կրիմինալիստիկա, (Տեխնիկա), (Դասագիրք), Ե., Երևանի համալսարանի հրատ., 1993:
2. Օհանյան Լ. Պ., Կրիմինալիստիկա (Դասագիրք), Ե., Տիգրան Մեծ, 2004:
3. Օհանյան Լ. Պ., Կրիմինալիստիկական Հայաստանի Հանրապետությունում, Երևան, Երևանի համալսարանի հրատ., 2007:

4. Ենգիբարյան Վ. Գ., Հանցագործությունների քննության մեթոդիկա (Կրիմինալիստիկական մեթոդիկա), (Դասագիրք), Ե., ԵՊՀ, 2017:
5. Ենգիբարյան Վ. Գ., Հանցագործությունների քննության կազմակերպման քրեադատավարական և կրիմինալիստիկական հիմքերը: (Մեխագրություն), Եր., Անտարես հրատ., 2016:
6. Ենգիբարյան Վ. Գ., ՀՀ հատուկ քննչական ծառայության կարգավիճակը, գործունեության առանձնահատկությունները և կատարելագործման հեռանկարները: (Գիտագործ.վերլուծություն): Ե., «Անտարես» 2012:
7. Ենգիբարյան Վ. Գ., Առանձին տեսակի հանցագործությունների քննության մեթոդիկա (Կրիմինալիստիկական մեթոդիկա), (Ուսումնասիրողական ձեռնարկ), Երևան, Երևանի համալսարանի հրատ., 2009:
8. Ենգիբարյան Վ. Գ., Դատական փորձաքննությունների արդի հիմնախնդիրները, Երևան, Երևանի համալսարանի հրատ., 2007:
9. Ենգիբարյան Վ. Գ., Խուզարկության Էությունը քրեադատավարական խնդիրների և կատարման հիմքերի համատեքստում, Դատական իշխանություն, Երևան, No.12 (210),2016:
10. Ենգիբարյան Վ. Գ., Քննության պլանավորման մեթոդաբանությունը, Դատական իշխանություն, Երևան, No.10-11(208-209), 2016:
11. Ենգիբարյան Վ. Գ., Դեպքի տեղի զննության տակտիկական առանձնահատկությունները քրեական դատավարության և կրիմինալիստիկայի համատեքստում Դատական իշխանություն, Երևան, No.2-3(200-201), 2016:
12. Ենգիբարյան Վ. Գ., Քննչական վարկածները քրեական գործերի քննության ընթացքում, Պետություն և իրավունք, Եր., No. 3, 1998:
13. Ենգիբարյան Վ. Գ., Փաստաթղթերի կրիմինալիստիկական հասկացության որոշ հարցեր, Պետություն և իրավունք, Եր., No. 1 (11), 2001:
14. Ենգիբարյան Վ. Գ., Փաստաթղթերի տեխնիկա-կրիմինալիստիկական հետազոտման հասկացությունը, Պետություն և իրավունք, Եր., No. 3 (13), 2001:
15. Енгибарян В. Г., Общие положения криминалистической методики Уголовное судопроизводство: проблемы теории и практики. Москва, No 2, 2016:
16. Енгибарян В. Г., Научные основы классификации методик расследования массовых беспорядков. Scientific Journal VIRTUS, No.3, 2015:
17. Енгибарян В. Г., Основы одержания и структуры криминалистической методики расследования, М., «Закон и право», № 5/14 (2014):
18. Енгибарян В. Г., Криминалистическая теория расследования массовых беспорядков. (Монография). М., изд. Юрлитнформ, 2014:

19. Енгибарян В. Г., Концепция судебных экспертиз по новому проекту УПК Республики Армения. Москва «Образование. Наука. Научные кадры» № 01/14 (2014):
20. Енгибарян В. Г., Расследование массовых беспорядков. СПб, ИМА-принт, 2007:
21. Енгибарян В. Г., Кустов А. М., О некоторых типичных моделях механизма массовых беспорядков. Հատկաժամ իշխանություն, Երևան, No.8-9 (121-122), 2009:
22. Енгибарян В. Г., Техничко-криминалистические аспекты расследования массовых беспорядков. Օրենք և իրավանություն, Եր., No. 5(139):
23. Енгибарян В. Г., Некоторые особенности возникновения и совершения массовых беспорядков. М.. Вестник московского университета МВД, No. , 2008:
24. Енгибарян В. Г., Законодательная регламентация деятельности следственных групп по УПК РФ и УПК РА. Сборник научных трудов"Фундаментальные и прикладные проблемы управления расследованием преступлений", М., 2005:
25. Енгибарян В. Г., Некоторые вопросы планирования и процесса расследования массовых беспорядков. Закон и право. М., изд. «Юнити-Дана, No.1, 2008:
26. Енгибарян В. Г., Вопросы криминалистического обеспечения расследования массовых беспорядков «Значение творческого наследия профессора А. И. Винберга в развитии отечественной криминалистики (к 100-летию со дня рождения)». Сб. Матер. 49-х Криминалистических чтений. М., Академия управления МВД России, 2008:
27. Белкин Р. С., Теория доказывания. Научно-метод. пособие. М., Норма, 1999:
28. Белкин А. Р., Теория доказывания в уголовном судопроизводстве. М., Норма, 2005:
29. Карлов В. Я., Использование криминалистической техники в расследовании преступлений. Научно-практическое пособие. М., ЭКЗАМЕН, 2006:
30. Криминалистика. Учебник. 2-е издание, переработанное и дополненное. Под ред. Р. С. Белкина. М., НОРМА, 2006:
31. Криминалистика. Учебник. ред. Образцова В. А., М., ЮРИСТЪ, 1997:
32. Кустов А. М., Криминалистика и механизм преступлений, Цикл лекций. М., Изд. Моск-го психолого-социального инст-та, 2002:
33. Бишманов Б. М., Эксперт и специалист в уголовном судопроизводстве. М., 2003:

34. Захарцев С. И., Оперативно-розыскные мероприятия. Санкт-Петербург: юридический центр пресс, 2004:
35. Казинян Г. С., Соловьев А. Б., Проблемы эффективности следственных действий. Ереван, из-во Ереванского университета, 1987:
36. Криминалистика /Актуальные проблемы/. М., Академия МВД СССР, 1988:
37. Новик В. В., Криминалистические аспекты доказывания по уголовным делам: проблемы теории и практики. СПб., Изд. Р.Асланова «Юрид. Центр Пресс, 2005:
38. Чуфаровский Ю. В., Психология оперативно-розыскной и следственной деятельности. Уч. пособ., М., 2004:

ԴԱՏԱԿԱՆ ՓՈՐՃԱՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆ

Դատական փորձաքննությունների հասկացությունն ու գիտական հիմքերը: Դատական փորձաքննությունների առարկան, խնդիրներն ու հնարավորությունները: Դատական փորձաքննությունների գիտական սկզբունքները: Դատական փորձաքննությունների տեսության սկզբնավորման և զարգացման պատմությունը: Դատական փորձաքննությունների հրատապ հիմնախնդիրները ՀՀ-ում: Փորձագիտական հետազոտության հասկացությունը և դերն իրեղեն ապացույցների գնահատման ու օգտագործման գործում:

Հատուկ գիտելիքների հասկացությունն ու դրանց տեսական հիմքերը: Հատուկ գիտելիքների կիրառման ձևերը քրեական դատավարությունում: Հատուկ գիտելիքներ կիրառող անձանց շրջանակն ու իրավասությունները: Փորձագետի կարգավիճակը քրեական դատավարությունում:

Փորձագետի և մասնագետի կարգավիճակի առանձնահատկությունները քրեական դատավարությունում: Փորձագետի հարցաքննության առանձնահատկությունները և դրա դերը քրեական գործի քննության համար:

Դատական փորձաքննությունների դասակարգման գիտական չափանիշները: Դատական փորձաքննությունների տեսակները և դրանց նշանակությունը: Միանձնյա և հանձնաժողովային փորձաքննությունների առանձնահատկությունները: Փորձագիտական հիմնարկում և դրանից դուրս կատարվող դատական փորձաքննությունների առանձնահատկությունները: Դատական փորձաքննությունների դատավարական և ոչ

դատավարական տեսակները: Փորձագիտական հետազոտության օբյեկտիվության սկզբունքի հիմունքները և դրա դրսևորումները: Փորձագիտական հետազոտության հիմնավորվածության սկզբունքի հիմունքները և դրա դրսևորումները: Փորձագիտական հետազոտության գիտականության սկզբունքի հիմունքները և դրա դրսևորումները: Փորձագիտական հետազոտության արժանահավատության սկզբունքի հիմունքները և դրա դրսևորումները: Փորձագիտական նախաձեռնության ինստիտուտի դերն ու հիմնախնդիրները քրեական դատավարությունում:

Փորձաքննությունը նշանակելը և դրան նախապատրաստվելը: Փորձագիտական հետազոտման մեթոդիկան և դրա գիտական հիմքերը: Փորձագիտական հետազոտության ընթացքի և արդյունքների ամրագրման գիտական և քրեադատավարական պահանջները: Փորձագետի եզրակացության գնահատման գիտական չափանիշները: Փորձագետի եզրակացության կառուվածքային տարրերը և դրանց ապացուցողական նշանակությունը քրեական դատավարությունում: Համալիր և հանձնաժողովային փորձաքննությունների իրավական և գիտական հիմնախնդիրները: Դատական փորձաքննությունների և կրիմինալիստիկական տեխնիկայի ճյուղերի փոխհարաբերակցության արդի հիմնախնդիրները: Իդենտիֆիկացնող և դիագնոստիկ խնդիրների գիտական լուծման հնարավորությունները փորձագիտական հետազոտությունների կատարման ընթացքում:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Օհանյան Լ. Պ., Կրիմինալիստիկա, (Տեխնիկա), (Դասագիրք), Երևան, Երևանի համալսարանի հրատ., 1993:
2. Օհանյան Լ. Պ., Կրիմինալիստիկա (Դասագիրք), Եր., Տիգրան Մեծ, 2004:
3. Օհանյան Լ. Պ., Կրիմինալիստիկական Հայաստանի Հանրապետությունում, Եր., Երևանի համալսարանի հրատ., 2007:
4. Ենգիբարյան Վ. Գ., Հանցագործությունների քննության մեթոդիկա (Կրիմինալիստիկական մեթոդիկա), (Դասագիրք), Երևան, Երևանի համալսարանի հրատ., 2017:
5. Ենգիբարյան Վ. Գ., Հանցագործությունների քննության կազմակերպման քրեադատավարական և կրիմինալիստիկական հիմքերը: (Մենագրություն), Եր., Անտարես հրատ., 2016:

6. Ենգիբարյան Վ. Գ., Դատական փորձաքննությունն ախտաճեռնող մարմինների համակարգն ըստ նոր ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի ախտագծի ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի ախտագծի հիմնախնդիրներին նվիրված գիտական հոդվածների ժողովածու.- Երևան, ՀՀ իրավաբանների միություն, 2014 :
7. Ենգիբարյան Վ. Գ., Դատական փորձագիտության տեսության և պրակտիկայի հիմնախնդիրները միջազգային իրավական համագործակցության շրջանակներում: Ե. «Վան Արյան» 2013, (համահեղինակությամբ):
8. Ենգիբարյան Վ. Գ., Դատական փորձագիտության տեսության ձևավորումը և զարգացումը Հայաստանի Հանրապետությունում/Հասարակագիտական միտքը արդի ժամանակակերպում/Փոխհստիսություն համաշխարհային օրվա կապակցությամբ կազմակերպված կլոր սեղանի կյութերի ժողովածու 15 նոյեմբերի 2012թ./ ՀՀ ԳԱԱԱ ՓՍԻԻ.- Երևան «Եվրոպրինտ», 2012 :
9. Ենգիբարյան Վ. Գ., Դատական փորձագիտության տեսություն (ծագումնաբանությունը, արդի հիմնախնդիրները և կատարելագործման հեռանկարները), Երևան, «Անտարես», 2012, (համահեղինակությամբ):
10. Ենգիբարյան Վ. Գ. Համալիր փորձաքննությունների օրենսդրական կարգավորման հիմնախնդիրներն ըստ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի, Դատական իշխանություն, No. 8-9/157-158, 2012 :
11. Ենգիբարյան Վ. Գ., Առանձին տեսակի հանցագործությունների քննության մեթոդիկա (Կրիմինալիստիկական մեթոդիկա), (Ուսումնասիրողական ձեռնարկ), Երևան, Երևանի համալսարանի հրատ., 2009:
12. Ենգիբարյան Վ. Գ., Դատական փորձաքննությունների արդի հիմնախնդիրները, Երևան, Երևանի համալսարանի հրատ., 2007:
13. Ենգիբարյան Վ. Գ., Լյումինեսցենտային վերլուծության մեթոդի կիրառման հնարավորությունները փաստաթղթերի տեխնիկա-կրիմինալիստիկական հետազոտման ընթացքում, Իրավագիտության հարցեր, Երևան, No 4, 2001:
14. Ենգիբարյան Վ. Գ., Փաստաթղթերի տեխնիկա-կրիմինալիստիկական հետազոտման ընթացքի և արդյունքների ամրագրումը: Պետություն և իրավունք, Եր., No.1, (15) 2002:
15. Ենգիբարյան Վ. Գ., Փորձագետի եզրակացությունը որպես փորձագիտական հետազոտման արդյունք: Դատական իշխանություն, Եր. No 7-8 (59-60) 2003-2004:
16. Енгибарян В. Г., Институт судебных экспертиз по новому проекту УПК Республики Армения. Юридическая наука и правоохранительная практика Научно-практический журнал Тюменский институт повышения квалификации сотрудников МВД России, No.2(32) , 2015:

17. Енгибарян В. Г., Правовые основы экспертной деятельности по уголовно-процессуальному законодательству Республики Армения Евразийский союз ученых (ЕСУ), No.12(21), 2015:
18. Енгибарян В. Г., Правовые и научные основы производства судебных экспертиз при расследовании массовых беспорядков. Сборник научных трудов "Проблемы управления органами расследования преступлений в связи с изменением уголовно-процессуального законодательства", Ч.2, Академия управления МВД РФ М., 2008.
19. Енгибарян В. Г., Роль и значение участия специалиста-криминалиста при расследовании массовых беспорядков. Закон и права, М., изд. Юнити-Дана, No.5, 2008.
20. Енгибарян В. Г., Правовой статус специалиста по УПК Республики Армения. Теория и практика использования специальных знаний в раскрытии и расследовании преступлений. Материалы 50-х Криминалистических чтений 23 октября 2009, Ч.1, М., Академия управления МВД России, 2009.
21. Yengibaryan V. G., Basics and improvement perspectives of Criminalistics and Theory of Forensic Science in the Republic of Armenia.// Materials of conference devoted to 80 th of the Faculty of Law of the Yerevan State University: Yerevan, YSU Press, 2014:
22. Бишманов Б. М., Эксперт и специалист в уголовном судопроизводстве. М., 2003.
23. Теория и практика криминалистики и судебной экспертизы. Сб. науч. трудов. М., Академия управления МВД России, 2003.
24. Проведение судебных экспертиз: криминалистическое обеспечение. Учеб. Пособие. Под ред. А.М.Кустова, М., Изд. Моск-го психолого-социального инст., 2004.
25. Хрусталева В. Н., Трубинцын Р. Ю., Участие специалиста-криминалиста в следственных действиях. Уч. пособ. СПб., Питер, 2003.

Օգտակար ինտերնետային կայք էջեր

www.police.am
 www.genproc.am
 www.court.am
 www.judge.am

ՓԱՍՏԱՔԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ

Փաստաբանության և փաստաբանական գործունեության հասկացությունը, նշանակությունը և սոցիալական արժեքը: Փաստաբանության խնդիրները: Հանրային և մասնավոր շահերի համատեղումը փաստաբանական գործունեության մեջ: Փաստաբանության և պետության փոխհարաբերությունների առանձնահատկությունները: Անձի իրավաբանական օգնություն ստանալու իրավունքը որպես փաստաբանական գործունեության իրականացման սահմանադրական հիմք:

Փաստաբանության կազմակերպման ու գործունեության սկզբունքները: Փաստաբանների պալատի կարգավիճակը և դրա առանձնահատկությունները: Փաստաբանների պալատի ղեկավար մարմինները և դրանց լիազորությունները: Հանրային պաշտպանությունը և հանրային պաշտպանի գրասենյակը: Փաստաբանական գործունեության արտոնագրումը: Փաստաբանական գործունեության հիմնական ուղղությունները: Փաստաբանի կարգավիճակի առանձնահատկությունները: Փաստաբանի պրոֆեսիոնալ գործունեության ապահովման երաշխիքները: Փաստաբանի վարձատրության կարգը և առանձնահատկությունները: Փաստաբանին կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու կարգը և կարգապահական պատասխանատվության տեսակները: Փաստաբանի մասնակցությունը քաղաքացիական և վարչական դատավարությանը: Փաստաբանը որպես կասկածյալի կամ մեղադրյալի պաշտպան: Փաստաբան-ներկայացուցիչը քրեական դատավարությունում:

Փաստաբանական էթիկայի հասկացությունը և բովանդակությունը: Փաստաբանական էթիկայի հիմնական սկզբունքները: Փաստաբանական էթիկայի դրսևորման առանձնահատկությունները փաստաբան-վստահորդ փոխհարաբերություններում: Փաստաբանական էթիկայի դրսևորման առանձնահատկությունները փաստաբան-գործընկեր փոխհարաբերություններում: Փաստաբանական էթիկայի դրսևորման առանձնահատկությունները փաստաբան-դատարան փոխհարաբերություններում: Փաստաբանի և վստահորդի փոխհարաբերությունների հոգեբանական ասպեկտները: Փաստաբանական գործունեության իրականացման ընթացքում առաջացող կոնֆլիկտային իրավիճակները և դրանց հաղթա-

հարման եղանակները: Փաստաբանի և դատավարության մյուս սուբյեկտների միջև հոգեբանական կոնտակտի հաստատումը և հոգեբանական արգելքների հաղթահարումը:

Փաստաբանական ճառի տրամաբանական և հաղորդակցական հատկանիշները: Փաստաբանական ճառի կառուցվածքը (բաղկացուցիչ մասերը): Փաստաբանական ճառի առանձին տեսակները և դրանց առանձնահատկությունները: Դատավարության առանձնահատկությունները Մարդու իրավունքների Եվրոպական դատարանում կապված փաստաբանական գործունեության իրականացման հետ: Փաստաբանի մասնակցությունը գործի նախապատրաստման ու քննությանը Մարդու իրավունքների Եվրոպական դատարանում:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Նորմատիվ ակտեր և այլ փաստաթղթեր

1. «Մարդու իրավունքների համընդհանուր հռչակագիր» - ընդունված և հռչակված Ե ՄԱԿ-ի Գլխավոր Ասամբլեայի կողմից 1948թ. Դեկտեմբերի 10-ին 217 Ա (III) բանաձևով:
2. «Քաղաքացիական և քաղաքական իրավունքների մասին միջազգային դաշնագիր» - ընդունված Ե ՄԱԿ-ի Գլխավոր Ասամբլեայի կողմից 1966թ. դեկտեմբերի 16-ին 2200 Ա (XXI) բանաձևով:
3. «Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին» Եվրոպական կոնվենցիա -Եվրախորհրդի կողմից 1950թ.:
4. ՀՀ Սահմանադրություն:
5. «Փաստաբանության մասին» ՀՀ օրենք:
6. «Իրավաբանների դերին վերաբերող հիմնարար սկզբունքներ» - ընդունված Հանցագործությունների կանխմանը և իրավախախտների հետ վարվելաձևին նվիրված ՄԱԿ-ի ութերորդ կոնգրեսի կողմից 1990 թվականին:
7. Кодекс поведения юристов Европейского Сообщества (CCBE) 1988г.

Մասնագիտական գրականություն

1. Արևշատյան Ս., Հռետորական արվեստի հիմունքները, Երևան, 1961:
2. Բաղդասարյան Հ., Հռետորական խոսքի ուժը, Երևան, 1987:
3. Դավթյան Ա. Հ., Փաստաբանի մասնակցությունը քաղաքացիական դատավարությանը (դասախոսություն), Երևան, 2000:
4. Հախվերդյան Լ., Չրույցներ լեզվի մասին, Երևան, 1982:

5. Ղուկասյան Հ. Հ., Պաշտպանի դատավարական վիճակը նախնական քննության փուլում, Երևան, Երևանի համալսարանի հրատարակչություն, 2001:
6. Адвокатская деятельность. Учебно-практическое пособие (под общей ред. В. Н. Буробина). Москва, 2003.
7. Адвокатура в России. Учебник (под общей ред. Демидовой Л. А., Сергеева В. И.). Москва, 2004.
8. Адвокат в уголовном процессе (под ред. В. И. Сергеева). М., 2004.
9. Адвокат в уголовном процессе (под ред. П. А. Лупинской). Москва, "Новый Юрист", 1997.
10. Ария С. Л., Защитительные речи и жалобы. Москва, 1991.
11. Барщевский М. Ю., Адвокатская этика. Москва, 2000.
12. Барщевский М. Ю., Организация и деятельность адвокатуры в России. Москва, 2000.
13. Барщевский М. Ю., Адвокат, адвокатская фирма, адвокатура. М., 1995.
14. Бернам У., Решетникова И. В., Прошляков А. Д., Судебная адвокатура. Санкт-Петербург, изд-во С-П ун-та, 1996.
15. Бойков А. Д., Капинус Н.И., Тарло Е.Г., Адвокатура в России. Москва, 2004.
16. Бойков А. Д., Этика профессиональной защиты по уголовным делам. Москва, "Юридическая литература", 1978.
17. Васьковский Е. В., Будущее русской адвокатуры. Москва, 2000.
18. Ватман Д. П., Адвокатская этика. М., "Юридическая литература", 1977.
19. Ватман Д. П., Адвокатская этика и нравственные основы судебного представительства по гражданским делам. Москва, 1977.
20. Гаврилов С. Н., Адвокатура в Российской Федерации. Учебное пособие. Москва, "Юриспруденция", 2000.
21. Гаврилов С. Н., Адвокат в уголовном процессе. М., "Юристь", 1996.
22. Гомьен Д., Путеводитель по Европейской Конвенции о защите прав человека. Совет Европы, 2000.
23. Гомьен Д., Харрис Д., Зваак Л., Европейская конвенция о правах человека и европейская социальная хартия: право и практика. М., 1998.
24. Горский Г. Ф., Кокарев Л. Д., Котов Д. Н., Судебная этика. Воронеж, изд-во ВГУ, 1973.
25. Ивакина Н. Н., Основы судебного красноречия (риторика для юристов). Москва, "Юристь", 2000.
26. Калачева С. А., Калачев Е. С., Адвокаты и представители в гражданском процессе. Москва, 2001.

27. Калачева С. А., Калачев Е. С., Адвокат в уголовном процессе. М., 2001:
28. Качалова О. В., Качалов В. И., Адвокатура в Российской Федерации. Учебное пособие. Москва, 2000.
29. Киселев Я. С., Этика адвоката (под ред. П. С. Элькиндр). Ленинград, Изд-во Ленинградского ун-та, 1974.
30. Колоколова Э. Е., Адвокат-представитель в гражданском процессе. М., 2004.
31. Лубшев Ю. Ф., Курс адвокатского прав. Москва, 2003.
32. Лубшев Ю. Ф., Комментарий к федеральному закону. Об адвокатской деятельности и адвокатуре в РФ. Москва, 2002.
33. Лубшев Ю. Ф., Адвокатура в России. Учебник. Москва, 2001.
34. Лубшев Ю. Ф., Адвокат в уголовном деле. Москва, «Юристь», 1997.
35. Михайловская Н. Г., Одинцов В. В., Искусство судебного оратора. Москва, «Юридическая литература», 1981.
36. Проблемы российской адвокатуры (отв. ред. И. Л. Петрухин). М., СПАРК, 1997.
37. Проблемы судебной этики (ред. М.С. Строговича). М., «Наука», 1974.
38. Пухова Т. Л., Бизнес – адвокатура. Москва, 2004.
39. Рожкова М. А., Афанасьев Д. В., Новые правила обращения в Европейский суд по правам человека. Москва, 2004.
40. Сергеев В. И., Адвокат и адвокатура. Москва, 2003.
41. Сергеич П., Искусство речи на суде. Тула, 1999.
42. Смоленский М. Б., Адвокатская деятельность и адвокатура в Российской Федерации. Ростов-на-Дону, 2004.
43. Смоленский М.Б., Адвокатская деятельность в России. Ростов-на-Дону, 2004.
44. Сонькин Н. Б., Адвокат в Европейском суде по правам человека. М., 2004.
45. Стецовский Ю. И., Мирзоев Г. Б., Профессиональный долг адвоката и его статус. Москва, 2003.
46. Стецовский Ю.И., Советская адвокатура. М., «Высшая Школа», 1989.
47. Традиции адвокатской этики. Москва, 2004.
48. Эрделевский А. М., Обращение в Европейский суд. М., «Юристь», 1999.
49. Яртых И. С., Адвокатура и власть. Москва, 2003.
50. Geoffrey C. Hazard Jr., Susan P. Koniak, Roger C. Cramton, The law and ethics of lawyering. Second edition. New York, 1994.

ՕՊԵՐԱՏԻՎ-ՋԵՏԱԽՈՒՉԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆԸ ԶՅ-ՈՒՄ

ՕՅ իրավունքի հասկացությունը և առարկան, տեղը իրավաբանական գիտությունների համակարգում: ՕՅ գործունեության հասկացությունը, նպատակը և խնդիրները, դրանց դասակարգումը: ՕՅ ֆունկցիաների հասկացությունը և դասակարգումը, ՕՅ հարաբերություններ: ՕՅ իրավունքի աղբյուրները, ՕՅԳ իրավական հիմքը: ՕՅ իրավունքի մեթոդը, նորմերը,, դրանց դասակարգումը,, ՕՅ իրավունքի սոցիալական դերը և ֆունկցիաները: ՕՅ իրավունքի սկզբունքների հասկացությունը, նշանակությունը և համակարգը: ՕՅ իրավունքի սկզբունքների բովանդակությունը: ՕՅ իրավունքի աղբյուրները, ՕՅԳ իրավական հիմքը: ՕՅԳ սուբյեկտների հասկացությունը և համակարգը, ՕՅԳ սուբյեկտների իրավասությունը և իրավաբանական պատասխանատվությունը:

Օպերատիվ ստորաբաժանման հասկացությունը և տեսակները, ՕՅ ենթակայություն: ՕՅ մարմնի պարտականություններն ու իրավունքները: Օպերատիվ աշխատակցի հասկացությունը, դասակարգումը, իրավունքներն ու պարտականությունները: ՕՅԳ նկատմամբ հսկողությունը (գերատեսչական հսկողություն, դատախազական հսկողություն): ՕՅԳ նկատմամբ դատական վերահսկողությունը: Ներգրավվող անձանց հասկացությունը և դասակարգումը, ներգրավվման հիմքը և պայմանները: Գործակալի հասկացությունը, իրավունքներն ու պարտականությունները, պաշտպանության երաշխիքները: ՕՅԳ մեջ ներգրավված այլ անձինք (ուսումնասիրվող և պաշտպանվող անձանց հասկացությունն ու դասակարգումը, նրանց իրավունքներն ու պարտականությունները):

ՕՅՄ-ի հասկացությունն ու տեսակները: ՕՅՄ-ի իրականացման հիմքերը և պայմանները: Օպերատիվ հարցում, օպերատիվ տեղեկությունների ձեռքբերում (իրականացման կարգը և արդյունքների ամրագրումը): Հսկիչ գնում, վերահսկելի մատակարարում և գնում (իրականացման կարգը և արդյունքների ամրագրումը):

Իրերի եւ փաստաթղթերի հետազոտում, անձի նույնացում (իրականացման կարգը և արդյունքների ամրագրումը): Արտաքին դիտում, ներքին դիտում (իրականացման կարգը և արդյունքների ամրագրումը): Շենքերի,

կառույցների, տեղանքի, շինությունների և տրանսպորտային միջոցների հետազոտում (իրականացման կարգը և արդյունքների ամրագրումը): Նամակագրության, փոստային, հեռագրական և այլ հաղորդումների վերահսկում, հեռախոսային խոսակցությունների վերահսկում (իրականացման կարգը և արդյունքների ամրագրումը): Օպերատիվ ներդրում, օպերատիվ փորձարարություն (իրականացման կարգը և արդյունքների ամրագրումը): Ֆինանսական տվյալների մատչելիության ապահովում եւ ֆինանսական գործարքների գաղտնի վերահսկում (իրականացման կարգը և արդյունքների ամրագրումը): Կաշառք ստանալու կամ կաշառք տալու նմանակում (իրականացման կարգը և արդյունքների ամրագրումը), կաշառք ստանալու կամ կաշառք տալու պրովոկացիա: ՕՅ գործունեության արդյունքների օգտագործման հասկացությունը և եղանակները: ՕՐ գործունեության արդյունքների օգտագործումը քրեական դատավարությունում:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Նորմատիվ իրավական ակտեր

1. ՀՀ Սահմանադրություն, 2015թ.:
2. Քաղաքացիական ու քաղաքական իրավունքների մասին միջազգային դաշնագիր, 1966թ.:
3. Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին եվրոպական կոնվենցիա, 1950թ.:
4. Միավորված ազգերի կազմակերպության «Անդրազգային կազմակերպված հանցավորության դեմ» 2000թ-ի դեկտեմբերի 12-ի կոնվենցիա:
5. Կոռուպցիայի դեմ ՄԱԿ-ի Կոնվենցիա, 2003թ.:
6. ՀՀ Քրեական դատավարության օրենսգիրք, 2009թ.:
7. «Օպերատիվ-հետախուզական գործունեության մասին» ՀՀ օրենք, 2007թ.:
8. «Ոստիկանության մասին» ՀՀ օրենք, 2001թ.:
9. «Ազգային անվտանգության մասին» ՀՀ օրենք, 2001թ.:
10. ՀՀ Քրեակատարողական օրենսգիրք, 2004թ.:
11. «Քրեակատարողական ծառայության մասին» ՀՀ օրենք, 2005թ.:
12. ՀՀ Մաքսային օրենսգիրք, 2000 թ.:

Մասնագիտական գրականություն

1. Դիրանյան Ս., Օպերատիվ-հետախուզական տվյալների կիրառումը քրեական դատավարությունում, «Իրավագիտության հարցեր», 2000, 3-4, էջ 55- 60:
2. Մելքոնյան Դ., Որոշ նկատառումներ «Օպերատիվ-հետախուզական գործունեության մասին» ՀՀ օրենքի վերաբերյալ, Գիտաժողովի կյուրթերի ժողովածու (29 նոյեմբերի 2007թ.), էջ 92-101:
3. Алексеев А.И., Практика уголовного сыска. Научно-практический сборник, “Лига Разум”, М., 1999.
4. Возный А.Ф., Уголовно-правовые и этические проблемы оперативно – розыскной деятельности органов внутренних дел. М., 1980.
5. Волженкин Б.В., Провокация или оперативный эксперимент. Законность, 1996, № 6 (740).
6. Галахов С.С., Правовое регулирование ОРД в РФ: Лекция, Домодедово: РИПК МВД России, 1997.
7. Горбачев А.В., Бандурка А.М., Оперативно-розыскная деятельность: правовой анализ. Киев: РИО МВД Украины, 1994.
8. Горлинов К.К., Вагин О.А., О правовой защите граждан, оказывающих содействие в осуществлении ОРД. Актуальные проблемы теории и практики ОРД ОВД: Материалы научно-практической конференции. М., Академия МВД России, 1996.
9. Горяинов К.К., Кваша Ю.Ф., Сурков К.В., Федеральный закон “Об оперативно-розыскной деятельности”: Комментарий, М., Международные отношения, 1997.
10. Долгова А. И., Преступность, её организованность и криминальное общество. М., 2003.
11. Доля Е.А., Использование в доказывании результатов ОРД. М., Изд – во “Сварк”, 1996.
12. Дубоносов Е. С., Основы оперативно-розыскной деятельности: Курс лекций. М., 2004.
13. Криминалистическое обеспечение деятельности криминальной милиции и органов предварительного расследования / Под ред. проф. Т. В. Аверьяновой и проф. Б. С. Белкина. М., 1997.
14. Кваша Ю.Ф., Сурков К.В., Сущность, задачи, правовая основа и принципы ОРД: Лекция, СПб., Санкт-Петербургский юрид. инс – т МВД России, 1994.
15. Климов И.А., Предмет теории оперативно-розыскной деятельности. М., 1993.
16. Крылов И.Ф., Быстрыкин А.И., Розыск, дознание, следствие: Учеб. Пособие. Л., Изд – во Ленинград. ун – та, 1984.
17. Маркушин А.Г., О правовом регулировании и правоотношениях в ОРД проблемы теории и практики ОРД в современных условиях: Межвузовский сборник научных трудов. М., МКШМ МВД РФ, 1993.

18. Маркушин А.Г., Оперативно-розыскная деятельность – необходимость и законность. Н. Новгород, Нижегородская ВШ МВД РФ, 1995.
19. Мешков В.М., Попов В.Л., Оперативно-розыскная тактика и особенности легализации полученной информации в ходе предварительного следствия. Учебно-практическое пособие. М., 1999.
20. Михайлов В.И., Контролируемая поставка как оперативно-розыскная операция. Учебно-практическое пособие./ Под ред. Докт.юрид.наук А.Ю. Шумилова, 2-е издание, М., 2000.
21. Новые правила документирования результатов оперативно-розыскной деятельности, 2-е издание, исправленное и дополненное, Издатель Шумилова И.И., М., 2000.
22. Оперативно-розыскная деятельность: Учебник / Под ред. К. К. Горяинова, В. С. Овчинского, А. Ю. Шумилова. М., 2002.
23. Основы оперативно-розыскной деятельности: Учебник / Под ред. С. В. Степашина. СПб., 1999.
24. Теория оперативно-розыскной деятельности: Учебник / Под ред. К. К. Горяинова, В. С. Овчинского, Г. К. Синилова. М., 2006.
25. Попов В.Л., Мешков В.М., Оперативно-розыскная тактика и особенности легализации полученной информации в ходе предварительного следствия. Учебно-практическое пособие, М., 1999.
26. Попов В.Л., Оперативно-розыскные правоотношения и их виды. В сб.: Проблемы теории и практики ОРД органов внутренних дел в современных условиях, Калининград, Калининградская ВШ МВД РФ, 1996.
27. Степашин С.В., Основы оперативно-розыскной деятельности. Учебник для юрид. вузов, СПб., 1999.
28. Шумилов А. Ю., Курс основ оперативно-розыскной деятельности: Учебник для вузов. М., 2006.
29. Шумилов А. Ю., Оперативно-розыскная деятельность в схемах: Учеб. Пособие. М., 2001.